

Jolanta Gryszpanowicz

Zespół Szkół Dwujęzycznych nr 4 w Warszawie

Skutki wielkich podbojów rzymskich

Konspekt lekcji historii dla klasy I gimnazjum

Temat: Skutki wielkich podbojów rzymskich

Poziom: I klasa gimnazjum

Autor: Jolanta Gryszpanowicz

1. Główne zagadnienia lekcji:

- Rzym stolicą ogromnego imperium.
- Wyzysk prowincji, samowola urzędników rzymskich.
- Społeczne skutki podbojów Rzymu w okresie republiki: napływ niewolników, ruina drobnych gospodarstw chłopskich, powiększenie się rzesz proletariatu.
- Polityczne skutki podbojów: umocnienie się potęgi arystokracji urzędniczej, proletariat rzymski klientelą wielkich rodów, wzrost znaczenia wielkich wodzów i oddanej im armii zawodowej (zagrożenia dla republiki).
- Masowy charakter niewolnictwa w Rzymie, sytuacja różnych grup niewolników.
- Powstanie Spartakusa.

2. Cele lekcji:

Po zakończeniu lekcji uczeń powinien:

- wymienić i pokazać na mapie ziemie podbite przez Rzym poza Italią,
- określić stosunek Rzymian do zdobytych ziem i zamieszkującej je ludności,
- wyjaśnić, dlaczego sytuacja różnych grup niewolników w Rzymie różniła się w sposób znaczący, objaśnić, dlaczego niewolnictwo w Rzymie miało charakter masowy i porównać położenie niewolników w Rzymie i w Grecji,
- ocenić nową sytuację społeczną w Rzymie na podstawie tego, jak charakteryzował ją rzymski mąż stanu Tyberiusz Grakchus,
- przedstawić jakie zmiany nastąpiły w armii rzymskiej w okresie podbojów,
- wskazać zagrożenia dla instytucji republikańskich powstałe po podbojach,
- rozumieć następstwa społeczne i polityczne podbojów rzymskich w okresie republiki.

3. Pojęcia:

- utrwalanie pojęć: imperium, Mare nostrum, niewolnik, gladiator.
- nowe pojęcia: prowincja, proletariat rzymski, sprzymierzeńcy, poddani ludu rzymskiego.

4. **Metody:** rozmowa nauczająca, praca w grupach, praca z tekstem źródłowym, drama – inscenizacja ze znanym początkiem, debata „za i przeciw”.

5. Środki dydaktyczne:

- mapa ścienna – Imperium rzymskie,
- atlas historyczny świata,
- materiał pomocniczy (Ryszard Kulesza, „Historia. Podręcznik dla gimnazjum. Starożytność.”, Warszawa 1999, s. 152-155),
- teksty źródłowe zawarte w podręczniku, które posłużą do odpowiedzi na pytania:
Co zdobywca Syrakuz Marcellus zabrał ze sobą, gdy w czasie II wojny punickiej

wracał do Rzymu? Jak charakteryzował sytuację w Rzymie Tyberiusz Grakchus?
Jaki był stosunek starożytnego historyka Diodora do problemu niewolnictwa?

- fragmenty książki H. Rudnickiej „Uczniowie Spartakusa”,
- J. Tokarski, „Słownik wyrazów obcych”, Warszawa 1980,
- papier A 1, pisaki.

6. Przebieg lekcji:

a) wprowadzenie - 5 minut.

Lekcję rozpoczynamy zapisaniem tematu i przypomnieniem wiadomości na temat podbojów rzymskich w okresie republiki. Na mapie wskazujemy obszary podbite przez Rzym w Italii i w wyniku wojen punickich, następnie te, które znalazły się pod panowaniem Rzymu do około 100 roku p.n.e. Wymieniamy przyczyny, które złożyły się na sukcesy militarne Rzymu (organizacja armii, polityka senatu).

b) rozwinięcie – 25 minut.

* Uczniowie przypominają, jak należy rozumieć pojęcia imperium i Mare nostrum, a następnie na podstawie „Słownika wyrazów obcych” zapoznają się ze znaczeniem słów *provincia* i *proletariat*, zwracając przy tym uwagę na zmianę ich znaczeń wraz z upływem czasu.

* Nauczyciel dzieli klasę na grupy i każdej z nich przydziela zadania (pytania, na które mają znaleźć odpowiedź, pracując z odpowiednim fragmentem podręcznika i zawartymi w nim tekstami źródłowymi lub przygotowaniem inscenizacji).

- I grupa: Jaką politykę prowadzili Rzymianie w stosunku do „sprzymierzeńców” a jaką wobec „poddanych ludu rzymskiego”? Co ułatwiało wyzysk prowincji? Jaka grupa społeczna zyskiwała najbardziej na prowadzeniu przez Rzym podbojów? (Komentarz do tekstu źródłowego w odpowiednim fragmencie podręcznika).
- II grupa: Z czego wynikały różnice w sytuacji różnych grup niewolników w Rzymie? Jakie było położenie niewolników w Rzymie a jakie w Grecji? (Wykorzystanie tekstu źródłowego z odpowiedniego fragmentu podręcznika). Jaki charakter miało niewolnictwo w Rzymie?
- III grupa: Podzielcie się na dwie grupy – zwolenników Spartakusa (Spartakus postanawia przedrzeć się na północ przez Alpy...) i zwolenników Kriksosa (Kriksos decyduje się pozostać w Italii i stoczyć walkę z Rzymem...) i spróbujcie przygotować się do inscenizacji, inspirowanej fragmentem tekstu z książki „Uczniowie Spartakusa” – narada w namiocie Spartakusa.
(Zwolennicy Spartakusa: *Tylko w Tracji można utworzyć wolne państwo. Siły powstańców są za małe, by uderzyć na Rzym. Zdobywanie pożywienia przez powstańców powoduje, że stają się wrogami dla ubogiej ludności.* (Uczniowie powinni podkreślić skromność, wiedzę i umiejętności Spartakusa). Zwolennicy Kriksosa: *Lepiej pozostać w pięknej, słonecznej Italii. Dzielni powstańcy i ich wspianali wodzowie są w stanie pokonać armię rzymską. Tchórzostwem jest nie zaatakować Rzymu. Zdobywanie pożywienia dla armii jest zjawiskiem normalnym, bowiem ci ludzie są sprzymierzeńcami Rzymu.* (Należy podkreślić pychę, kłótniowość i chęć wzbogacenia się Kriksosa).
- IV grupa: Jakie zmiany społeczne nastąpiły w Italii po podbojach w okresie republiki i dlaczego?
(Koniecznie skomentujcie tekst źródłowy zawarty w odpowiednim fragmencie podręcznika). Na czym polegały próby reform braci Grakchów i dlaczego nie powiodły się? Do jakich zmian

doszło w organizacji armii rzymskiej? Jakie mogły być konsekwencje tych wszystkich zmian dla Rzymu?

*Następnie dochodzi do prezentacji pracy grup. Przed inscenizacją przygotowaną przez grupę trzecią nauczyciel krótko przypomina uczniom o spisku w szkole gladiatorów w Kapui, o ucieczce na Wezuwiusz i pierwszych potyczkach. Natomiast po niej prosi o zajęcie stanowiska. W trakcie głosowania okazuje się, że przeważają zwolennicy Spartakusa.

c) podsumowanie – 13 minut.

* Nauczyciel wraz z uczniami podaje następstwa wielkich podbojów. Zapisane zostają na tablicy jako notatka z lekcji.

* Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy. Stawia za problem debaty: Czy my – Rzymianie powinniśmy kontynuować podboje? Potem następuje zapisanie argumentów na arkuszu przywieszonym do tablicy i ich omówienie.

Problem będący przedmiotem debaty:				
.....				
Grupa	Argumenty „za”		Argumenty „za”	Grupa B
A	+.....		+.....	
	+.....		+.....	
	+.....		+.....	
	Argumenty „przeciw”		Argumenty „przeciw”	
	-.....		-.....	
	-.....		-.....	
	-.....		-.....	

Praca domowa: do zrobienia krzyżówka dotycząca 10 pojęć lub zagadnień, które wystąpiły na lekcji.

7. Literatura:

- H. Rudnicka: „Uczniowie Spartakusa”.
- E. Wipszycka: „Cywilizacja starożytna”, rozdział „Niewolnictwo w antycznym świecie”. Wydawnictwa Szkolne PWN, Warszawa.
- J. Wolski: „Historia powszechna. Starożytność”, rozdziały: „Początki powstań niewolniczych i reformy braci Grakchów”, „Kryzys republiki rzymskiej”, „Upadek republiki”, Warszawa 1992.
- J. Tokarski: „Słownik wyrazów obcych”, Warszawa 1980.

*opracowała Jolanta Gryspanowicz, nauczyciel historii i języka niemieckiego
w Zespole Szkół Dwujęzycznych nr 4 w Warszawie*